

Varga Csilla Orsolya¹

Civil-katonai interakciók az Európai Unió mediterrán térségi tagállamaiban

2. rész

Civil-military Interaction in the Mediterranean Area Member States of the European Union

Part 2.

Absztrakt

A dél-európai országokat és a mediterrán csoportot górcső alá vevő publikáció egy tágabb kutatás eleme, amely az Európai Unió 28 tagállamát vizsgálja. Szűk értelemben az Ibériai-félsziget: Spanyolország, Portugália, illetve Franciaország, tágabb értelemben az Appennini-félsziget is vizsgálatom tárgya. Olaszország és Málta, illetve földrajzi térben való érintettsége nyomán: Görögország, Ciprus, Bulgária is helyet kaptak ebben a csoportban. Az országelemzések vizsgálják többek között: a tagállam viszonyát az Európai Unió kül- és biztonság-, illetve védelempolitikájához; a tagállam CIMIC-orientációját; CIMIC-intézményrendszerét; az Európai Unió vezette katonai műveletben való részvételt (azon belül a CIMIC-relációkat kiemelve); továbbá kitér a CIMIC-képzési, -kiképzési, -felkészítési rendszerre is.

Kulcsszavak: *civil-katonai interakció, civil-katonai együttműködés, kül- és biztonságpolitika, védelempolitika, Európai Unió, művelet, LOT – összekötő és megfigyelő csoport*

¹ Nemzeti Közszolgálati Egyetem, Hadtudományi Doktori Iskola, doktorandusz – University of Public Service, Doctoral School of Military Sciences, PhD student, e-mail: Varga.Csilla@uni-nke.hu, csillagent@gmail.com, ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-7079-3275>

Abstract

As part of a broader study of the European Union's 28 Member States, this publication focuses on the Mediterranean group and South European countries of the European Union. I study the Iberian Peninsula: Spain, Portugal and France; but according to the broader sense of the notion, the Appennine Peninsula (Italy) is also part of the study. Furthermore, due to their geographical involvement, Malta, Greece, Cyprus and Bulgaria are also included in this group. Inter alia, country analyses examine the Member States' relationship with the European Union's foreign, security and defence policy; the CIMIC orientation of the given Member State; the institutional system of CIMIC in the country; its participation in the EU-led military operations (including CIMIC relations); and the examination also covers the CIMIC training and education system.

Keywords: *civil-military interaction, civil-military cooperation, foreign- and security policy, defence policy, European Union, mission, LOT (Liaison and Observation Team)*

1. Bevezető

Kutatómunkám során az Európai Unió tagállamait elemeztem. A *Felderítő Szemlében* megjelent a Benelux államok és a skandináv államok elemzése. Jelen publikáció a dél-európai országok és mediterrán csoportot veszi górcső alá. Szűk értelemben az Ibériai-félsziget: Spanyolország, Portugália, illetve Franciaország tartozna ide, de tágabb értelemben az Appennini-félszigetet is hozzávettem: Olaszország és Málta, illetve földrajzi térben való érintettsége nyomán: Görögország, Ciprus, Bulgária is helyet kaptak ebben a csoportban. Az országelemzések vizsgálják többek között: a tagállam viszonyát az Európai Unió kül- és biztonság-, illetve védelempolitikájához; a tagállam civil-katonai interakciókra vonatkozó orientációját; civil-katonai együttműködésre (CIMIC) vonatkozó intézményrendszerét; az Európai Unió vezette katonai műveletben való részvételt (azon belül a CIMIC-relációkat kiemelve); továbbá kitér a CIMIC-képzési, -kiképzési, -felkészítési rendszerre is. Az első részben Spanyolország, Portugália, Olaszország és Franciaország, a második részben Bulgária, Görögország, Ciprus és Málta elemzésem tárgya.

A dél-európai és mediterrán térség kihívásai sokrétűek: többek között a tengeri jelenlét és védelem vagy Afrika felől jelentkező migrációs veszélyek. A mediterrán térség országai pedig egyes esetekben eltérő értékekkel, érdekekkel is rendelkeznek. Alapvetően azonban a közös kezdeményezés és részvétel, a regionális együttműködés, csakúgy, mint a balti vagy skandináv államokra szintén jellemző.

Az EUROMARFOR² – Olaszország, Spanyolország, Franciaország, Portugália részvételével – egy, a petersbergi feladatok végrehajtására alkotott egyesülés, amely békefenntartó, békekikényszerítő, humanitárius feladatokat, illetve tengeri ellenőrzési célokat valósít meg. A szervezetet 1995-ben hozták létre, első művelete

² European Maritime Force.

2002-ben (*Operation Coherent Behaviour*)³ az EU későbbi haditengerészeti műveleteinek (EUNAVFOR Atalanta, EUNAVFOR MED Sophia) fontos állomása. Az első részben vizsgált országok: Franciaország, Olaszország, Portugália, Spanyolország. A második részben vizsgált országok: Bulgária, Ciprus, Görögország, Málta.

2. Bulgária

Bulgária, tágan értelmezve dél-európai, ugyanakkor a balkáni régióhoz tartozó ország is. A mediterrán térség mellett a Balkán-félsziget területét érintő kérdésekben is hangsúlyos szerepet vállal.⁴ Bulgária már az európai uniós csatlakozása előtt is elkötelezett volt közös kül- és biztonság-, illetve védelempolitikát illetően, ahol aktív politikai dialógust és aktív missziós részvételt tanúsít.

Bulgária 2007-ben csatlakozott az Európai Unióhoz. Hadereje: 31 500 fő aktív állományú és 303 000 fő tartalékosból áll. Az EUFOR Althea és az EUNAVFOR Atalanta műveleteiben vesz részt.⁵ Az EUFOR Altheában 120 fős bolgár kontingens vesz részt, amely egyrészt a szarajevói Camp Butmir tábor fegyveres őrségét adja, másrészt az EUFOR „szeme és füleként”⁶ működő összekötő és megfigyelő csoportokat, úgynevezett LOT-házakat⁷ is üzemeltet, amely a civil-katonai együttműködésben jelentős intézményt jelent.⁸

„A célokat, érdekeket a szocialisták (*Bulgarian Socialist Party, BSP* vagy az úgynevezett Centenarian) mindvégig támogatták. A demokraták (*Union of Democratic Forces, UDF*) szintén, minden területen támogatták a CFSP/ESDP céljait és elképzeléseit, főként a térség biztonságának előmozdítását, a szomszédságpolitikát emelve ki annak hangsúlyos elemei közül. A szabadságpárt (*Movement of Right and Freedom, MRF*), az aktív szerepvállalás, főként a béketámogató műveletek fontossága mellett foglaltak állást, támogatva ezzel az Európai Unió közös kül- és biztonságpolitikáját és annak célkitűzéseit. Az ország korábbi missziós tapasztalatai pedig megalapozták az EU-vezette műveletekben való aktív és hatékony részvételt.”⁹

A migrációt illetően, Bulgária az EU külső határához tartozó tagállam, így a migráció okozta kihívásokkal fokozottan szembe kell néznie. A környező, EU-n kívüli térség jó része pedig instabil régió, amely további feladatok elé állítja az országot.¹⁰

A közvélemény is osztja azt a véleményt, hogy a migráció, illetve a külső határok felől ezzel együtt érkező más veszélyek is a közös védelempolitika erősítését kívánják.

³ EUROMARFOR (EMF) – a non-standing, pre-structured, multinational maritime force, born on 15 May 1995.

⁴ Vanelin Tsavevsky: *Bulgaria's EU membership: the adaptation to the new status is not over*. Sofia, Pan-European Institute, 2010. 11.

⁵ *Mission and Operations*. Ministry of Defense of the Republic of Bulgaria; *European Union Naval Force Operation Atalanta (EU Navfor Atalanta) in the Indian Ocean and the Gulf of Aden; Participation of Bulgarian Military Personnel in Bosnia and Herzegovina (SFOR/ALTHEA)*.

⁶ EUFOR LOTs – your neighbors. EUFOR, 11.

⁷ LOT – Liaison and Observation Team, összekötő és megfigyelő csoport.

⁸ *Mission and Operations*. Ministry of Defense of the Republic of Bulgaria; Plamen Yordanov: *Bulgaria in European Security and Defence Policy*. Carlisle, US Army War College, 2013. 18.

⁹ Georgi Mitov: *Basic views of CFSP/ESDP in Bulgaria. Priorities for the government in CFSP; key issues for Bulgaria*. CFSP Watch 2003, Sofia, BECSA.

¹⁰ Strategy Project International Fellow. Yordanov (2013) i. m.

A közvéleménynek nagy bizalma van a bolgár haderőt és annak EU-részvételét illetően egyaránt.¹¹

A CIMIC-et illetően, ahogy a fehér könyvben is megtalálható, Bulgária a CIMIC és PSYOPS területét együttesen kezeli, arra külön, nemzeti egysége van a szárazföldi haderőnemen belül. Emellett, a műveleti területeken az ország CIMIC-központokat üzemeltet (Bosznia-Hercegovinában LOT-házat). A képzés, kiképzés, felkészítés nemzeti szinten a Georgi Sava Rakovski Nemzetvédelmi Akadémián¹² és a Nemzeti Katonai Egyetemen történik, a nemzetközi képzés részben szintén a G. S. Rakovski Akadémián, illetve az EU/NATO akkreditált CIMIC-felkészítések keretében történik. A funkcionális specialisták, azaz civilek részére szintén van lehetőség a katonai akadémián történő felkészítésre, amelyek időtartama részben az előképzettség függvénye.

A CIMIC-képességek megfelelnek az EU-/NATO-követelményrendszernek, de már folyik egy szélesebb körű CIMIC-PSYOPS képesség- és intézményrendszer kialakítása is, amely szélesebb földrajzi területen, az információgyűjtés, rendszerezés területét is magában foglaló tevékenységi kör ellátására is alkalmas. Az információgyűjtés, a műveleti területen működtetett CIMIC-központok esetében is kulcsfontosságú feladat.¹³

3. Ciprus

Ciprus földrajzilag, kulturális, történelmi és politikai tekintetben is Európa részének tekinthető, a kontinenshez való viszonya azonban sok tekintetben különleges, ahogy maga az ország is. Egyenlő távolságra van Afrikától és Európától, illetve a Közel-Keletről is. Kulturális öröksége alapján görög, mégsem volt soha része Görögországnak. Évszázadokig volt ellenben a török birodalom része. A törökök aránya mégis kisebbséget alkot.

A közös kül- és biztonságpolitikához való viszony: Ciprus az EU-t az emberi jogok, a demokrácia védelmezőjeként, a biztonság megteremtőjeként, erős intézménynek látja. A sziget megosztott állapotban történő csatlakozása mellett is, az EU-t képesnek látta a ciprusi válság megoldására. E célok azonban csak szoros együttműködéssel érhetőek el. Fontos, hogy az EU egységes hangon megszólalva támogassa a ciprusi újraegyesítést.¹⁴ 2016-ban már csak karnyújtásnyira volt, de végül mégsem történt meg az egyesítés, ötnapi tanácskozás után a tárgyalások ismét eredménytelenül zárultak. 2017-ben, illetve 2019-ben is elakadtak az egyesítési tárgyalások.¹⁵

„Az újraegyesített, föderálisan működő Cipruson még mindig kérdés, hol húzódjon a török és görög lakosságot elválasztó határ. A vitát az okozza, hogy a törökök vannak kisebbségben, mégis a görögök szerint nagyobb területen élnek, mint amely lélekszámuk alapján járna nekik. A görög lakosság körülbelül 850 000 fő, a török 300 000 fő. A görögök lakta rész gazdaságilag is erősebb. Sőt, a török lakosság is két részre osztható,

¹¹ Yantsislav Yanakiev: *Views of the Bulgarian Public on Security, Defence and Military*. Geneva, DCAF, 2000. 254–264.

¹² G. S. Rakovski National Defense Academy.

¹³ White Paper on Defence and the Armed Forces of the Republic of Bulgaria. Sofia, 2010.; Mitov (2003) i. m.

¹⁴ Angelos Sepos: *Europeanization of Cyprus*. London, Palgrave Mcmillan, 2008. 34–45., 59–76., 120–134.

¹⁵ *A ciprusi görögök és ciprusi törökök vajon képesek lesznek-e végül közös nevezőre jutni?* TRT, 2019.

az évszázadok óta ott élő török lakossággal szemben ott áll, körülbelül 140-160 000 fő bevándorló, akik az elmúlt 40 évben telepedtek le, őket illegális migránsnak tekintik.”¹⁶

Ezenfelül még egy kérdés vár megoldásra: a katonai támaszpontoké, hiszen Törökország 30 ezer fős kontingenst állomásoztat Cipruson, míg Nagy-Britannia kettő, összesen 3000 fős támaszpontot tart fenn a déli parton.¹⁷ A török kontingens kvázi mindenkit zavar, ugyanakkor: a brit támaszpontok ellen nincs kifogása a politikusoknak, sem a közvéleménynek. Szerencsésen indult a helyzet, hiszen a görög ciprusi és török kollégája személyében, poszton lévő elnök is hajlandó volt a „kompromisszumra”, ám az mégsem jött létre. A migránskérdésben is érintett Ciprus megállapodott Törökországgal, hogy az visszaveszi az illegális bevándorlókat, és közösen lépnek fel az embercsempészet ellen is. Törökország és az EU között létrejött megállapodás szerint: Törökország jelentős anyagi segítséget kap, ha eltörli a schengeni turistavízumot, és együttműködik a ciprusi rendezés támogatásában. Ebbe a katonai kontingensének fokozatos kivonása is beletartozik. Az Európai Uniónak is gondot jelent, hogy a déli határán egy, kvázi törvénytelen, demilitarizált zóna áll, de végül ezt a kérdést sem sikerült megoldani. Nem mellékes kérdésként pedig újra felvetődött, hogy hivatalos EU-nyelv lesz-e a török, hiszen, az uniós polgárokat megilleti, hogy hazájuk hivatalos nyelvén férjenek hozzá az EU dokumentumaihoz, ez a kérdés azonban az uniós tagállamok kezében, s nem az EU Parlament döntési körében születhetne meg.

Több fenti kérdésben Bulgária is érdekelt, hiszen területén félmilliósi lélekszámú török lakosság él. Ciprus egyetért az ESDP céljaival, megvalósításában tevékenyen részt vesz. A rendőri missziókhöz is hozzájárul. Az ESDP-t nem csak delegált személyzettel és felajánlásokkal, elvben is messzemenőig támogatja, hiszen önmagát az EU előretolt bástyájaként határozza meg. A mediterrán politika és dimenzió fejlesztésében is érdekelt, azt szintén támogatja. A CFSP Ciprusnak egy olyan lehetőséget kínált, amelynek során a nagy államok függőségéből kikerülve, önállóbb kül- és biztonságpolitikai nézeteit érvényre juttathatta.

A közös kül- és biztonságpolitika keretében indított, katonai missziók közül az EUTM Mali (2 fő) és az EUNAVFOR Szomália műveletekben vesz részt.¹⁸ Hadereje 12 ezer fős, sorozott hadsereg és 50 ezer fő önkéntes.¹⁹ 2016-ban az ARGONAUT nevet viselő CIMIC nemzetközi gyakorlat Ciprusban zajlott,²⁰ amely a nemzeti ESTIA-terv bevezetésével áll szinkronban. A gyakorlat során a cél nagyszámú civil kimentése volt, a Közel-Keletről a Ciprus területén található fogadó állomásokra. A szcenárió során a haditengerészeti erők és a légierő, a szárazföldi erőkkel kooperálva, nagyszámú civilt mentett ki nyílt tengeri vizekről. A gyakorlaton Görögország, Olaszország, Magyarország, az Egyesült Királyság, illetve Izrael és az Amerikai Egyesült Államok vettek részt. A központi koordinációt a larnacai JRCC (*Joint Rescue Coordination Centre*) látta el.

¹⁶ Kugyela Tamás: *Karnyújtásnyira a ciprusi újraegyesítés*. Index, 2016; *Megfeneklett Ciprus újraegyesítése*. Origo.

¹⁷ Darren Loucaides: *Why Are There Still British Military Bases in Cyprus?* New Internationalist, 2017.

¹⁸ Κοινή Πολιτική Ασφάλειας και Άμυνας.

¹⁹ *The Military Balance 2019*. London, IISS, 2019. 96.

²⁰ *Argonaut concludes successfully in Cyprus*. Parikiaki.

4. Görögország

Görögország csatlakozását az Európai Unióhoz nem kísérte heves nemzeti vita, sem a politika, sem a közvélemény oldaláról. Csatlakozása talán túl korai időpontban történt, amelynek egyes következményei várhatóak voltak, és ezt a később felmerült kilépésének kilátásba helyezése meg is erősítette. 2010-ben Görögország eurózónás fizetéképtelenné válásakor a Grexit (*Greek exit*) felmerülése komoly vitákat gerjesztett, hiszen az eurózónából való kilépés az EU-tagság megtartásával nem lehetetlen, de éket verhetett volna bizonyos vezető politikai országok közé, illetve Görögország és az EU-tagállamok közé.

Végül 2015-ben görög kormányváltás, népszavazás és az EU úgynevezett „harmadik programjának” köszönhetően mentőcsomagot biztosítottak az ország számára, egyben „tűzfalat” is emelve ezzel, hogy a hasonló kockázatnak kitett országokra a konfliktus ne terjedhessen tovább.²¹ A migrációs politika európai uniós szintű kezelése a védelempolitika, a közös védelempolitika része, a 2016. decemberi EU-csúcs egyik központi témája.²²

Az EU-védelempolitikával magas szinten foglalkozó csoportok ülésére legutóbb, ezt megelőzően öt évvel került sor, így a 2016-os csúcs, a védelempolitika megerősítését célzó intézkedései meghatározóak lettek a következő években is. A 2013-as, a fegyverkezési és haditechnikai beruházások csökkentését, létszámleépítéseket, összevonásokat tartalmazó úgynevezett „GroKo”²³ programja már előrevetítette a költséghatékonyság irányába mutató közös lépéseket, így azok hatékonyabban folytatódhatnak tovább.

„A gazdasági és migrációs válsággal egy időben, a görög euroszeptizmus ugyan felütötte a fejét, és a görögök megítélése a világban egy kicsit negatív irányba mozdult el, a nemzetközi szervezetekkel történő együttműködések idővel ezen az átmeneti problémán is átsegítették az országot.”²⁴

Hadereje: 93 500 fős aktív állományból (ebből 48 500 fő hivatásos, 45 ezer fő sorozott), illetve 220 500 fő tartalékosból áll.²⁵ Az ESDP (*European Security and Defence Policy*) rendőri és katonai elemeit is támogatja, főként a konfliktus megelőző akciókban vállal nagy szerepet a balkáni térség, illetve a mediterrán térség területén. Az elmúlt időszakban az EU katonai misszióiban csak néhány fővel képviseltette magát, inkább a rendőri missziókban jelentős a részvétele. Az EUFOR Althea műveletben egy fő, az EUTM Maliban két fő görög katona vett részt (2016–2019).²⁶

CIMIC görög részvétel ezekben a műveletekben nem zajlik. Görögország nemzetközi oktatási-képzési központot üzemeltet Kilkis településen. Az MPSOTC (*Multinational Peace Support Operation Training Center*)²⁷ a világ 11 legnagyobb ilyen jellegű központjának az egyike, az EU-kontingensek műveletre történő képzését, kiképzését végzi, többek

²¹ Sarkadi-Szabó Kornél: *Görög euró: a kilépés buktatói*. Shark Vision, 2015. *Görögország*. Kitekintő.

²² EU-csúcs: *A migráció és a védelempolitika a középpontban*. Kitekintő.

²³ *Közös védelempolitikán rágódik az EU*. Kitekintő.

²⁴ Anna Elisabeth Tsakona: Greece: From Europhile to Eurosceptic, is EU's negative image here to stay? In *Greek Foreign Policy, Global Trends and Challenges*. Athens, Hellenic Center for European Studies (EKEM), 2013. 14–21.

²⁵ *The Military Balance* 2019. (2019) i. m. 116.

²⁶ Uo. 116.

²⁷ *Welcome*. MPSOTC.

között, CIMIC területén is. A nemzeti felkészítés az Európai Integrációs és Politikai Intézetben is jelentős. A független intézmény tanulmányokkal, oktatás, képzés, továbbképzés révén segíti a hadtudományt, azon belül a CIMIC-jellegű témákkal is foglalkozik.²⁸ Görögország jelenleg nem végez CIMIC-tevékenységet EU-műveletekben, EU katonai műveleti jelenléte is mindösszesen néhány fő. Görögország nemzeti CIMIC-doktrínája a fegyveres erők, főként a szárazföldi haderőnem, sokrétű tevékenységének szerves részét képezi.

Szoros az együttműködés az egészségügyi, katasztrófaelhárítási, a légierő mentőhelikopter-egységeivel, ugyanakkor a logisztikai egységekkel (humanitárius segítségnyújtás keretében szállított segélyek), nemzetközi szervezetekkel, akár helyszíni biztosítása, szállítás, tolmácsolás vagy műszaki segítségnyújtás a cél. A CIMIC-képességek az emberi erőforrások mellett eszközök, járművek biztosítását egyaránt jelentik. A görög haderő CIMIC-egységei tehát nem önálló műveleti egységek, mindig valamely más egységgel együtt látják el tevékenységüket.

5. Málta

A máltai külpolitika egyik kiemelt területe a nemzetközi szervezetekben történő tevékeny szerepvállalás. Málta mindig erőteljesen hallatta a hangját, kis méretéhez képest, akár az EBESZ- (Európai Biztonsági és Együttműködési Szervezet) előfutár EBEE, akár nemzetközi haditengerészeti együttműködésről volt szó (például UNCLOS),²⁹ azaz támogatja az olyan nemzetközi közösségi megmozdulásokat, amelyek során a béke és biztonság felelősségének a kérdését együttesen vállalják a szereplők. A biztonságáról folytatott párbeszéd és fórumok jeles képviselője, és szorgalmazza a mediterrán térség stabilitási paktumának kidolgozását is.

A semlegességet a kormány és az ellenzék is sajátosan, de rugalmasan kezeli, de saját, politikai érdekeik mellett az ország érdekeit is szem előtt tartva hangsúlyozzák az unió formálódó, folyamatosan alakuló védelmi dimenziójához igazítva azt. Egyfajta modell is Málta, amely megmutatja, hogy kis ország is lehet sikeres nemzetközi színtéren. Az EU közös védelempolitikáját illetően, a többi, semleges, EU-tagországhoz hasonlóan az aktív semlegesség híve. Az EU-ban itt a legmagasabb azon menekültek aránya, akik úgynevezett humanitárius státuszt kapnak. Az elmúlt években a migrációs politika és a státuszok kiadása sokat szigorodott az országban, és közös EU-megoldást szorgalmaz, többek között észak-afrikai fogadó táborokat. Málta hadereje meglehetősen kis létszámú: 1950 fő az aktív állomány és 180 fő a tartalékos állomány. A missziós részvételről minden esetben, egyedi esetként a máltai kormány dönt.³⁰

Az EUNAVFOR Atalanta műveletben Málta 2009–2013³¹ között aktívan részt vett haditengerészeti állományával a WFP program keretében, illetve az aktív jelenlét és ellenőrzés területén. A művelet sikerével a kalóztámadások száma minimálisra redukálódott, így már Málta sem vesz részt nagyszámú erővel a művelet további

²⁸ *The Institute.*

²⁹ *Oceans and Law of the Sea. Division for Ocean Affairs and the Law of the Sea. 1982.*

³⁰ *The Military Balance 2019. (2019) i. m. 128.*

³¹ *European Union Naval Force (EU NAVFOR) Somalia – Operation ATALANTA. Armed Forces of Malta.*

szakaszában. Az EUTM (*European Union Training Mission*) Szomália műveletben az ír kontingenssel együtt 2009-ben kiképzési feladatokat látott el Málta a Mihanga-táborban (Uganda területén). A hatfős instruktorcsapat sikeres munkát végzett az írekkel közösen, 2010-ben ezért újra vállalták ezt a feladatot. 2010-ben három tiszthelyettesi rangú kiképző hat hónapos szolgálat után fejezte be feladatát.³²

6. Összegzés

A komparatív elemzés feltárja a tagállamok erősségeit, gyengeségeit, lehetőségeit és azokat az akadályokat is, amelyek leküzdése érdekében a jövőben lépéseket kell tenniük. A tagállamok elemzése és az egyező paraméterek összehasonlítása mentén a lehetséges, várható tendenciák és fejlődési lehetőségek, illetve a hazánkkal azonos méretű, gazdasági, katonai potenciállal rendelkező országok esetében levonható konzekvenciák a kutatás során összegzett eredmények alapján hasznosíthatók.

A civil-katonai orientációt tekintve Málta követ leginkább nemzeti sajátosságokat. A képzés, kiképzés több körös, nemzeti és nemzetközi intézményekben történik (Görögország a legnagyobb ilyen képzési intézmények egyikét működteti), a nemzeti intézmények tekintetében azonban eltérés mutatkozik, hogy az független vagy beágyazott (esetleg osztozik valamely más területtel, általában a CIMIC- a PSYOPS-területtel).

A létszámot tekintve a tagállamok hadereje nagy szórást mutat, főként az aktív és tartalékos állomány egymáshoz viszonyított arányát figyelembe véve. Bulgária a 300 ezer fős tartalékos állománnyal messze kiemelkedik. Magyarországon az aktív létszám 27 800 fő, a tartalékos létszám 20 ezer fő.

Az EU katonai műveleteiben való részvétel során természetes, hogy a nagy kiterjedésű tengerparttal rendelkező országok, az EUNAVFOR haditengerészeti műveletekben nagy szerepet vállalnak. A cikkben szereplő tagállamok közül Görögország rendelkezik a leghosszabb partokkal.³³ Kisebb országok, mint Málta, kis létszámmal vettek részt az EUNAVFOR-műveletekben, vagy kontingenseiket az utóbbi években kivonták. Magyarország az EUNAVFOR-műveletekben nem vesz részt.³⁴

Magyarország mint a schengeni határokat őrző tagállam esetében, a 2015-ben tömeges migráció okozta nyomás alatt a Magyar Honvédség feladatai is bővültek, feladatai, szerepe, helyzete – különös tekintettel az Európai Unió schengeni közösségi kódex 2. cikk 2. pontjának megfelelően – is módosult.³⁵

A hadtudományi kutatások prioritásai között is szerepel a migráció okozta veszélyhelyzet és az ebből eredő megoldási javaslatok vizsgálata, a haderőstruktúra és reagáló erők létrehozása.³⁶ A tagállamok esetében, a vizsgált elemek, mint a haderőstruktúra, illetve megoldási javaslatok összevetése, a tagállamok viszonya az Európai

³² *European Union Training Mission Somalia (EUTM SOMALIA)*. Armed Forces of Malta; Laiviera, Nestor: *AFM military instructors training Somali troops*. Maltatoday, 2011.

³³ Coastline lengths.

³⁴ *The Military Balance 2019*. (2019) i. m. 117.

³⁵ Farkas Ádám et alii: A Magyar Honvédség feladatai, szerepének és helyzetének jogi aspektusai a tömeges migráció kapcsán. In Tóth Péter (szerk.): *Magyarország és a 2015-ös európai migrációs válság*. Budapest, Dialóg Campus, 2017. 159–178.

³⁶ Boda József et alii: A hadtudományi kutatási irányok, prioritások és témakörök. *Államtudományi Műhelytanulmányok*, (2016), 16. 1–23.

Unió biztonság- és védelempolitikához, komparativitása révén ezeket a hadtudományi prioritásokat szolgálja.

Felhasznált irodalom

- Boda József – Boldizsár Gábor – Kovács László – Orosz Zoltán – Padányi József – Resperger István – Szenes Zoltán: A hadtudományi kutatási irányok, prioritások és témakörök. *Államtudományi Műhelytanulmányok*, (2016), 16. 1–23. Elérhető: www.med.u-szeged.hu/download.php?docID=90702 (A letöltés dátuma: 2020. 05. 02.)
- Farkas Ádám – Horváth Tibor – Padányi József – Petruska Ferenc: A Magyar Honvédség feladatai, szerepének és helyzetének jogi aspektusai a tömeges migráció kapcsán. In Tálás Péter (szerk.): *Magyarország és a 2015-ös európai migárció válság*. Budapest, Dialóg Campus, 2017. 159–178. Elérhető: https://fejlesztisprogramok.uni-nke.hu/document/fejlesztisprogramok-uni-nke-hu/Magyarország_es_a_2015_os_migracios_valsga_web.pdf (A letöltés dátuma: 2020. 05. 02.)
- Plamen, Yordanov: *Bulgaria in European Security and Defence Policy*. Carlisle, Us Army War College, 2013. Elérhető: www.dtic.mil/cgi-bin/GetTRDoc?AD=ADA589902 (A letöltés dátuma: 2018. 12. 10.)
- Sepos, Angelos: *Europeanization of Cyprus*. London, Palgrave Mcmillan, 2008. DOI: <https://doi.org/10.1057/9780230229822>
- The Military Balance 2019*. London, IISS, 2019.
- Tsachevsky, Vanelin: *Bulgaria's EU membership: the adaptation to the new status is not over*. Sofia, Pan-European Institute, 2010. Elérhető: www.utu.fi/fi/yksikot/tse/yksikot/PEI/raportit-ja-tietopaketit/Documents/Tsachevsky_netti_final.pdf (A letöltés dátuma: 2019. 12. 10.)
- Tsakona, Anna Elisabeth: Greece: From Europhile to Eurosceptic, is EU's negative image here to say? In *Greek Foreign Policy, Global Trends and Challenges*. Athens, Hellenic Center for European Studies (EKEM), 2013.
- White Paper on Defence and the Armed Forces of the Republic of Bulgaria*. Sofia, 2010. Elérhető: www.eda.europa.eu/docs/default-source/documents/white-paper-bulgaria_eng_2009-10.pdf (A letöltés dátuma: 2019. 12. 10.)
- Yanakev, Yantsislav: *Views of the Bulgarian Public on Security, Defence and Military*. Geneva, DCAF, 2000.

Internetes források

- A ciprusi görögök és ciprusi törökök vajon képesek lesznek-e végül közös nevezőre jutni?* TRT, 2019. Elérhető: www.trt.net.tr/magyar/tersegi-hirek/2019/07/30/a-ciprusi-gorogok-es-ciprusi-torokok-vajon-kepese-lesznek-e-vegul-kozos-nevezo-re-jutni-1244445 (A letöltés dátuma: 2020. 03. 01.)
- Argonaut concludes successfully in Cyprus*. Parikiaki, 2016. Elérhető: www.parikiaki.com/2016/06/argonaut-concludes-successfully-in-cyprus/ (A letöltés dátuma: 2021. 01. 09.)

- Coastline lengths.* Elérhető: <http://world.bymap.org/Coastlines.html> (A letöltés dátuma: 2020. 04. 30.)
- EUFOR LOTs – your neighbors.* EUFOR, 2016. Elérhető: www.euforbih.org/eufor/images/pdfs/Teme/2016/201607_eng.pdf (A letöltés dátuma: 2020. 04. 30.)
- EUROMARFOR.* Elérhető: www.euromarfor.org/ (A letöltés dátuma: 2020. 04. 17.)
- EUROMARFOR (EMF) – a non-standing, pre-structured, multinational maritime force, born on 15 May 1995.* Elérhető: www.euromarfor.org/overview/3 (A letöltés dátuma: 2020. 04. 17.)
- EU-csúcs: A migráció és a védelempolitika a középpontban.* Kitekintő, 2016. Elérhető: <http://kitekinto.hu/2016/12/14/europai-ugyek/eu-csucs-a-migracio-es-a-vedelempolitika-a-kozeppontban/> (A letöltés dátuma: 2019. 12. 28.)
- European Union Naval Force (EU NAVFOR) Somalia – Operation ATALANTA.* Armed Forces of Malta. Elérhető: <https://afm.gov.mt/en/operationsanddeployments/overseas/Pages/EU-Navfor.aspx> (A letöltés dátuma: 2021. 01. 09.)
- European Union Naval Force Operation Atalanta (EU Navfor Atalanta) in the Indian Ocean and the Gulf of Aden.* Elérhető: www.mod.bg/en/doc/tema/OPERATION_ATALANTA.pdf (A letöltés dátuma: 2021. 01. 08.)
- European Union Training Mission Somalia (EUTM SOMALIA).* Armed Forces of Malta. Elérhető: <https://afm.gov.mt/en/operationsanddeployments/overseas/Pages/EUTM-Somalia.aspx> (A letöltés dátuma: 2021. 01. 09.)
- G. S. Rakovski National Defense Academy.* Elérhető: <http://armf.academia.edu/> (A letöltés dátuma: 2020. 05. 29.)
- Görögország.* Kitekintő. Elérhető: <http://kitekinto.hu/cimke/gorogorszag/> (A letöltés dátuma: 2019. 02. 01.)
- Κοινή Πολιτική Ασφάλειας και Άμυνας.* Elérhető: www.army.gov.cy/el/page/koini-politiki-asfaleias (A letöltés dátuma: 2019. 12. 11.)
- Közös védelempolitikán rágódik az EU.* Kitekintő, 2013. Elérhető: https://kitekinto.hu/2013/12/19/europai-ugyek/europa20131219kozos_vedelempolitikana_ragodik_az_eu/84667/ (A letöltés dátuma: 2021. 01. 09.)
- Kugyela Tamás: Karnyújtásnyira a ciprusi újraegyesítés.* Index, 2016. Elérhető: http://index.hu/kulfold/eurologus/2016/10/29/karnyujtasnyira_a_ciprusi_ujraegyesites/ (A letöltés dátuma: 2019. 11. 12.)
- Laiviera, Nestor: AFM military instructors training Somali troops.* Maltatoday, 2011. Elérhető: www.maltatoday.com.mt/news/national/8154/afm-military-instructors-training-somali-troops#WGyiT_nhDDc (A letöltés dátuma: 2019. 11. 12.)
- Loucaides, Darren: Why Are There Still British Military Bases in Cyprus?* New Internationalist, 2017. Elérhető: <https://newint.org/features/2017/05/01/caught-in-the-middle> (A letöltés dátuma: 2019. 11. 11.)
- Malta. EUNAVFOR.* Elérhető: <http://eunavfor.eu/?s=malta> (A letöltés dátuma: 2019. 11. 12.)
- Megfeneklett Ciprus újraegyesítése.* Origo, 2016. Elérhető: www.origo.hu/nagyvilag/20161122-eredmenytelenul-fejezodtek-be-a-megosztott-ciprus-egyesiteserol-masfel-eve-folyo-targyalasok.html (A letöltés dátuma: 2019. 12. 10.)
- Mission and Operations.* Ministry of Defense of the Republic of Bulgaria. Elérhető: www.mod.bg/en/tema_MissionsOperations.html (A letöltés dátuma: 2021. 01. 08.)

- Mitov, Georgi: *Basic views of CFSP/ESDP in Bulgaria. Priorities for the government in CFSP; key issues for Bulgaria*. CFSP Watch 2003, Sofia, BECSA. Elérhető: www.lse.ac.uk/international-relations/assets/documents/efpu/cfsp-annual-reports/2003/BULGARIA-2003.pdf (A letöltés dátuma: 2021. 01. 09.)
- Oceans and Law of the Sea*. Division for Ocean Affairs and the Law of the Sea, 1982. Elérhető: www.un.org/depts/los/convention_agreements/texts/unclos/UNCLOS-TOC.htm (A letöltés dátuma: 2019. 12. 12.)
- Participation of Bulgarian Military Personnel in Bosnia and Herzegovina (SFOR/ALTHEA)*. Elérhető: www.mod.bg/en/doc/tema/MissionsOperations3.pdf (A letöltés dátuma: 2021. 01. 08.)
- Sarkadi-Szabó Kornél: *Görög euró: a kilépés buktatói*. Shark Vision, 2015. Elérhető: <http://sharkvision.hu/gorog-euro-a-kilepes-buktatoi/> (A letöltés dátuma: 2019. 01. 03.)
- The Institute*. Elérhető: https://eeep-en.pspa.uoa.gr/the_institute/ (A letöltés dátuma: 2021. 01. 09.)
- Welcome*. MPSOTC. Elérhető: <https://mpsotc.army.gr/en/welcome> (A letöltés dátuma: 2021. 01. 09.)